

เทศน์เช้า วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เห็นคนน้ำท่วมนะ เวลาความเป็นอยู่นี้ขาดแคลนอาหารทุกซ์แค่ไหน? แต่คนไม่ได้คิดถึง เวลาขยับถ่ายนะ เวลาขยับถ่ายมันจะทุกซ์แค่ไหน? เวลา น้ำมันท่วมมา เห็นไหม มันทุกซ์ยากไปหมดเลย แต่! แต่ถ้าคนมันเสมออากาศกัน มันทุกซ์ด้วยกัน มันก็กัดฟันทนนะ แต่ถ้าที่อื่นมันไม่ท่วมท่วมเฉพาะเรา แล้วมันมองเห็นๆ มันสะเทือนใจไหม? มันสะเทือนใจนะ แต่ความสะเทือนใจนั้น แล้วเวลาความไม่เชื่อถือนั้นก็เกิดขึ้น

“กลิ่นของศีลหอมทวนลม”

กลิ่นของศีล กลิ่นของธรรม ถ้าความเสมอภาค ความเป็นจริงมันทวนลมไป ก็มันพิสูจน์ได้ ถ้ามันพิสูจน์ได้นี้เขายอมรับได้ แต่ถ้ามันไม่เสมอมาล่ะ? มันไม่เสมอ เห็นไหม คนที่เห็นนี้มันแตกต่าง พอความแตกต่างอันนั้นมันรับไม่ได้ พอรับไม่ได้ คุณอำนาจรัฐปกครองได้ไหม? เขาทำกันเอง ประชาชนเป็นใหญ่นะ เขาจะรื้อเขื่อนไหน รื้ออะไรเขาทำของเขาเลย แล้วทำได้อย่างไรล่ะ?

เพราะ! เพราะเราทำตัวเองไง เพราะว่าอำนาจรัฐไม่เป็นธรรม ถ้าอำนาจเป็นธรรม ทำให้เป็นธรรมเขาจะทำอย่างนั้นไหม? ถ้าอำนาจรัฐไม่เป็นธรรม คุณนี้ความเสมอภาค ถ้าความเสมอภาคนี้เรียกร้องความเป็นธรรม เรียกร้องความเป็นธรรม แล้วความเป็นธรรมอย่างไรล่ะ? แต่เดิมที่ลุ่มภาคกลางมันเป็นทีลุ่ม เราต้องการอาหารการกิน เราต้องการความมั่นคงในชีวิต

แต่เดิมคนอยู่ถ้ำ อยู่ป่า อยู่เขา พอคนเริ่มมีพื้นที่เขาก็เริ่มมีการทำกิจกรรมกัน เวลาทำขึ้นมาเราเลือกพื้นที่อย่างนั้น พอเลือกพื้นที่อย่างนั้นก็ปลูกเรือนสูง แต่เดิมโบราณนะ เวลา น้ำมา น้ำผ่านลอคได้ถุ่นเขาไป เห็นไหม เพราะว่ามันเป็นอย่างนี้ เป็นฤดูกาล แต่ด้วยความเจริญ ด้วยความเราคิดใจ คนรุ่นใหม่อยากจะวางผังเมือง เสร็จแล้วเราก็ไปสร้างสิ่งปลูกสร้างกีดขวางมันเอง แล้วบอกว่านี่เป็นความเจริญ นี่เป็นความเจริญ แล้วเวลามันท่วมท้นมาอย่างนี้ นี่ทุกซ์ยากกันมาก

เลย ทุกข์ยากกันเพราะเหตุใดล่ะ? ทุกข์ยากนี้ แล้วคนโบราณเขาอยู่กันอย่างไรล่ะ? คนโบราณเขาอยู่กันอย่างไร? เขาอยู่ของเขานะ เขาอยู่ของเขาได้ แต่นี่มันเป็นกาลเป็นเวลา เห็นไหม กาลเทศะ

สมัยปัจจุบันนี้เป็นอย่างนี้แล้ว ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วก็ต้องเป็นอย่างนี้ ก็ต้องแก้กันไปแบบนี้ แต่พูดถึงความโง่เขลาไป ความโง่เขลาของคนสิ คนไปฝืนมันเอง ไปคิดขวางมันเอง แล้วจะไปบังคับอีก ไปบังคับนะ สุดท้ายแล้วคนก็ทุกข์ใจ

นี่ย้อนกลับมาที่เรา ถ้าย้อนกลับมาที่เรา เห็นไหม ถ้าเราจะทำคุณงามความดีของเรา เรื่องคนอื่นเป็นเรื่องของคนอื่นเขา มันเรื่องอะไรของเรา เรื่องคนอื่นทั้งนั้นเลย เรื่องของเราคือใจของเรา ถ้าใจของเรามันทุกข์มันยาก มันทุกข์ยากที่ไหน? อ้าว.. คนอื่นเขามีความสุข เราก็ดีใจไปกับเขานะ เวลาคนอื่นเขาทุกข์เราก็เสียใจไปกับเขานะ แต่ถ้าเวลาเราทุกข์เอง เวลาเราอดทนเองใครจะช่วย? เวลาเราเสียใจนี้ใครจะช่วยที่ ช่วยที่ เวลาเราดีใจ คนอื่นเขาดีใจกับเรานะ แต่เวลาเราเสียใจใครจะช่วยเหลือเราได้ เวลาเราพลัดพรากสิ่งที่รักใครจะช่วยเหลือเรา

นี่สิ่งนี้ ธรรมะของพระพุทธเจ้าสอนที่นี้ไง ถ้าสอนที่นี้ ถ้าได้ที่นี้แล้วเราชำระกันที่นี้ แล้วถ้าที่นี้มันชำระได้แล้ว เห็นไหม เราอยู่กับโลก อยู่กับความทุกข์ อยู่กับความขัดสน อยู่กับความมั่งมีศรีสุข ไม่ตื่นกับมันเลย ไม่ตื่นกับมันเลย มันจะมั่งมีแค่ไหนมันก็สมมุติโลก เราจะใช้จ่ายมากน้อยแค่ไหน? เราทุกข์เรายาก ทุกข์ยากก็กรรมมันเป็นอย่างนี้ นี่ชีวิตยังมีอยู่มันจะเป็นอะไรไป

นี่ถ้าเรารักษาใจเราได้แล้วนะ สิ่งที่มีมันเกิดขึ้นมา.. นี่เราดูนะ ดูแล้วเข้าใจ พอเข้าใจแล้วเรามองคนนะ ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า

“ใครโกรธเรานะ เราโกรธตอบเราโง่กว่าเขา”

เวลาคุณโกรธสิเขาใส่เรา เห็นไหม หน้าดำหน้าแดงเขาใส่เราเต็มทีเลย เราทนไม่ไหวเราก็โกรธตอบเขาไป แต่เวลาเขาใส่เราน่าเกลียดไหม? แล้วเราใส่กลับไปน่าเกลียดไหม? นี่เราก็มองสิ เวลาสังคมเขากระทบกระทั่งเหมือนกัน เขาแค้นแย่งกัน เขาชิงดีกัน เขาทำร้ายกัน เรามองแล้วมันสมควรไหม? มันไม่สมควร ไม่สมควรแล้วทำไม? เราไปทำอย่างนั้นทำไม?

เรามองไปสิ เรามองไป เรามองได้ถ้ามีสติ แต่ถ้าเป็นเราละ? เราอยู่ในเหตุการณ์อย่างนั้น เราเป็นฝ่ายที่จะต้องไปกระทบกระเทือนเขาเราจะทำอย่างไร? เห็นไหม หลวงตาท่านสอนบอก ว่า “ให้ดูใจเรา คุณมันกระเพื่อมไหม? สิ่งที่กระทบนี้กระทบหรือยัง? สิ่งนั้นมันเป็นไปได้ไหม?”

ถ้าสิ่งนั้นมันเป็นไปได้นะ.. นี่สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ถ้าเราสงบระงับแล้วนะ สิ่งต่างๆ ที่มันเป็นจากสภาวะแวดล้อมนี้ไม่มีความหมายเลย ไม่มีมีความหมายเลย แต่เราต้องอยู่กับมันนะ ถ้าไม่มีความหมายแล้วเราไม่ต้องใช้มันเลยหรือ?

นี่เขาบอกเลย พระกรรมฐานบอกว่าทุกอย่างก็อยู่ที่ใจ ก็นี่กว่ากินข้าวแล้ว นี่กว่านอนแล้ว นี่กว่าพักผ่อนแล้ว นี่กว่าเป็นพระอรหันต์แล้วก็เป็นนั่นนะ ทุกอย่างอยู่ที่ใจก็นึกเอาๆ ทุกอย่างมันอยู่ที่ใจ แต่วัตถุนี้นะ เวลาเราขาดแคลนคนอื่นยังช่วยเหลือกิจการเราได้ วัตถุสิ่งของเขายังหามา กิจการเราได้ แต่หัวใจนะหาตัวเองก็ไม่เจอ ใจใครสอนก็สอนตามตำราเท่านั้นแหละ สอนตาม พระพุทธเจ้าบอก พระพุทธเจ้าสอน แล้วมันจริงหรือเปล่านั้น? มันจริงหรือเปล่า?

มันเป็นความจริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่มันไม่เป็นจริงของคนๆ นั้น ถ้ามันจริงของคนๆ นั้น เพราะคนๆ นั้นยังไม่รู้วิธีการที่กระทำ ถ้าวิธีการที่กระทำนั้น คนที่จะทำ เขารักษาศีลของเขาดีมาก เพราะศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าศีลมันต่างพร้อย ศีลมันขาดทะเล ฝั่งจะ ภาวนาอะไรนะ?

ฉะนั้น ถ้าคนที่เขาทำได้นะ เขาจะมั่นคงในศีลของเขา ถ้าศีลของเขามั่นคงขึ้นมา เขาจะมี สมาธิของเขา ถ้าเขามีสมาธิของเขา เขาจะมีปัญญาของเขา แล้วศีล สมาธิ ปัญญา อย่างนี้กับตำรา มันแตกต่างกันอย่างไร? กับที่พูดๆ กันอยู่นี้ เวลาคู่กันนี้ภาษาโลกใจ วุฒิภาวะของโลกเขา เป็นอย่างนั้น

นี่ความว่างใจ สุขอื่นใดเท่าจิตสงบไม่มี.. ก็สงบแล้ว ก็ว่างแล้วๆ มันแกล้งให้ว่าง มันทำ ให้ว่าง มันทำให้ว่างแต่มันไม่ว่าง เพราะจิตมันขวางอยู่ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันเป็นจริง หรือเปล่า มันไม่จริง มันขวางอยู่อย่างนั้น มันบอกให้ว่าง ก็เหมือนกันบ้านเรานี้ว่างหมดเลย แต่ เราขวางอยู่นั่นแหละ มันขวางอยู่อย่างนั้นแหละมันไม่ว่างหรอก แต่ถ้ามันว่างจริงๆ ของมันนะ มัน ว่างอย่างไร? นี่มันว่างอย่างไร?

เรานี่ คุณิเรานะ เวลาเราทุกข์ยากเรายังมีความรู้สึกเจ็บปวด แต่เราทำจิตใจให้มันจากโลก เป็นธรรม จากปุถุชนเป็นกัลยาณปุถุชนทำอย่างไร? ถ้ามันทำของมันนะมันมีของมัน ถ้ามีของมัน บี้บ นี่พฤติกรรมมันบอกหมดแหละ คนภาวนาเป็นไม่เป็น พฤติกรรมมันจะฟ้อง เห็นไหม คนภาวนาเป็นนะจะอ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนน้อมถ่อมตนเพราะอะไรรู้ไหม?

คุณิเวลาลมพัดมาต้นหญ้ามันลู่ไปตามลม ต้นไม้ใหญ่นี้ถ้าลมแรงหักโค่นนะ อ่อนน้อมถ่อมตนเพราะเราจะไม่ต้องไปขวางอารมณ์ของใครไง เวลาเราไปพูดไปกระเถือนกับใคร เห็นไหม เวลาพูดกับใคร ไปพูดกันคุยกันมันมีแต่โทษทั้งนั้นแหละ ข้อมูลข่าวสารทำให้ฟูมดและ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อยากยุ่งกับใคร อยู่ด้วยความสงบระงับ อยู่ในวิเวก นี้เพื่ออะไร? เพื่อรักษาใจอันนี้

ศีลกว่าจะรักษาให้บริสุทธิ์ได้นะ โลกบอกทำกันไม่ได้ ทำกันไม่ได้ เดียวนี้โลกเจริญ รักษาศีลไม่ได้ รักษาศีลไม่ได้ มันก็พูดกันไป แต่คนตั้งใจเขาทำของเขาได้ทั้งนั้นแหละ ถ้ารักษาศีลของเขาได้ เห็นไหม เขารักษาศีลของเขาได้ก็อยู่กับโลกเขาได้ด้วย นี่เพราะโลกเขามีแต่ศีลในศาสนา แต่ศีลในตัวเขาไม่มี แต่เราจะมีศีลในตัวของเรา มันไม่มีในตำรา มีในเราเลย

เขามีในตำรา เห็นไหม ศาสนาพุทธ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี่วิปัสสนาต่างๆ รู้หมด ในทฤษฎีรู้หมด แต่ศีลในตัวไม่มี ความเข้าใจในตัวก็ไม่มี แต่พอถ้าเรามีของเรา เห็นไหม เรายังรักษาศีลของเรา ถ้าเราทำสมาธิขึ้นมาศีลมันต้องสะอาดบริสุทธิ์ของมัน ถ้าไม่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่สะอาดบริสุทธิ์เพราะอะไร? ความลับไม่มีในโลก เพราะเราทำของเราเองไง

คนไหนเขาทำคนนั้นก็รู้ เราเป็นคนทำเราเอง แล้วก็บอกพุทโธ พุทโธ พุทโธ บอกศีลบริสุทธิ์ๆ บริสุทธิ์ตรงไหน? ก็ดูท่ามาความรู้ ความลับไม่มีในโลกหรอก ฉะนั้น ถ้าศีลเราไม่บริสุทธิ์มันเป็นนิรันดร์ธรรม มันไปได้แย้งตรงนี้ไง แต่ถ้าศีลมันบริสุทธิ์นะ นี่ทุกอย่างเราก็พร้อมแล้ว ศีลเราดี สมาธิเราก็ต้องมั่นคงของเรา ถ้าศีลเราดีเราก็มีเอกภาพ มีเอกภาพมันก็พุทโธ พุทโธ มันก็ทำของมันได้ ถ้าเป็นศีลเกิดสมาธิขึ้นมา แล้วเกิดปัญญา ถ้าเกิดปัญญานี้ปัญญาอย่างไร?

นี่ไง เพราะผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอย่างนี้ละ คุณิครูบาอาจารย์ของเราเห็นไหม ในพระไตรปิฎกมีโยมเขาไปทำบุญ นี่ไปถึงเห็นพระวัดนี้เจียบหมดเลย เขากล่าวว่า

“พระไปไหนหมดล่ะ?”

คนเฝ้าวัดก็บอกว่า “พระเขากาวนาอยู่”

“แล้วอยากพบท่านต้องทำอะไรล่ะ?”

“ให้เคาะระฆังสิ”

พอเคาะระฆังแล้วพระก็ต่างคนต่างเดินมาจากที่พัก เขากาวนาของเขาอยู่ เขาเห็นนะ โส้.. พระไม่พูดกันนะ โส้.. พระนี่เคร่งขรึมนะ ไปฟ้องพระพุทธรู้จักนะ คุณสิคนเขาไม่เคยกาวนา ไปฟ้องพระพุทธรู้จักบอกว่คนนั้นพระทะเลาะกัน โกรธกันไม่คุยกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “นั่นล่ะสุดยอดพระ เพราะเขาอยู่ในความสงบสงัดของเขา”

พระจะเป็นพระต้องพระอย่างนั้น ต้องใจมันสงบถึงเป็นพระ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ในใจของเขา เห็นไหม นี่ความเข้าใจของโลก โลกไม่เข้าใจหรอก ไม่เข้าใจนะ โส้.. ถ้าพระคินะ ต้องคลุกคลีกัน ต้องสามัคคีกัน ต้องเล่นกัน ไอนั้นมันเรื่องโลกๆ งานของโลกเขาอย่าไปแย่งเขา มาทำ

งานของโลกเขา เห็นไหม โลกเขาต้องมีการประชาสัมพันธ์ มีต่างๆ เขามีอยู่แล้ว หน้าที่ของพระ ถ้าพระเรานี้ผู้ใดอยู่เวร ผู้ใดมีหน้าที่ก็บริหารจัดการนั้นไป ผู้ที่ออกจากเวรแล้วก็กาวนา เพราะเราวชมาเพื่อให้เข้าถึงธรรม ถ้าเข้าถึงธรรมได้นะ นี่เวลาคนที่กาวนาถึงทำความสงบของใจได้ เกิดปัญญาขึ้นมานี้จะกราบไหว้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กราบแล้วกราบเล่า กราบแล้วกราบเล่า.. กราบแล้วกราบเล่าจริงๆ นะ มันซาบซึ่งใจ นี่พระพุทธรู้ได้อย่างไร?

พระพุทธรู้วางธรรมวินัยไว้ แต่ถ้าคนยังกาวนาไม่ได้นะมันก็พูดนงแก้วนทงของปรัชญาที่คุยกันสุดขอบฟ้าเลยล่ะ แม้แต่นิพพานยังมีสุขาวดี สูงกว่านิพพานยังมีอีกนะ ในนิพพานยังมีสูงกว่านิพพานอีก ในนิพพานมียอดนิพพานอีกนะ ในนิพพานยังมีสูงมีต่ำ พูดไปได้! แล้วความจริงเป็นอย่างนั้นไหม? ถ้าคนมันรู้จริงมันเป็นอย่างนั้นไหม? ถ้ามันเป็นจริงของมันเห็นไหม ถ้าเป็นจริงมันก็ต้องมาจากการกระทำ ถ้ามีการกระทำทำอะไรล่ะ?

ถ้าทำนี้พฤติกรรมมันฟ้องหมด แล้วความเข้าใจของใจ มันเข้าไปมันบอกได้ ถ้าความบอกได้ เห็นไหม ฉะนั้นสิ่งที่บอกได้ขึ้นมามันเป็นความจริง แล้วมันเสมอภาค ภราดรภาพในหัวใจ อันนี้เป็นความจริง แล้วความจริงอันนี้ ทุกคนนี้อยู่เฉยๆ หลวงปู่มันท่านอยู่ในป่านะ เวลา

คนจะทำบุญกุศลกับท่านต้องซื้อทางเข้าไปเลย ต้องชวนขวายเข้าไปหาท่าน แต่มีมันไป
ประชาสัมพันธกับโลกมันมีอะไร? ว่างๆ ว่างๆ อะไรของเขา อวากสมันก็ว้าง

นี่คูสิเขาไปท่องอวากสมันอยู่มันก็ว้าง มันว้างแล้วมันเป็นอย่างไรล่ะ? มันไม่มีเจ้าของ ไม่มีผู้รับรู้ ไม่มีสิ่งต่างๆ เลย แล้วเราว้างของเรา เห็นไหม ถ้ามันเชื่อตัวเองได้ สังคมก็เชื่อเราได้ ถ้าสังคมเชื่อเราได้ นี่คูสิคุณ้ำท่วมเพราะอะไร? เพราะคนเขาเคยทำกันไว้ เขาถึงไม่เชื่อถือ ทั้งๆ ที่บอกว่าเขาไม่ได้ทำ เขาไม่ได้ผันน้ำไปทางใดเลย มันไปตามธรรมชาติของมัน เขาไม่เชื่อหรือกเขาไม่เชื่อเพราะตัวเขาเคยรู้เคยเห็น

นี่ไงถ้ามันทุศีล มันไม่เป็นความจริงไปแล้วคนไม่ยอมรับหรือ แต่ถ้ามันเป็นความจริงนะ ความจริงก็คือความจริง ถ้าเป็นความจริงนะเราทำของเรา เห็นไหม นี่ถ้าเราทำของเราแล้วเราบริหารจัดการของเรา ถ้าไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่มีอะไรซ่อนเร้นในใจ มันพูดที่ไหนก็พูดได้ พูดที่ไหน ทำที่ไหน จะตรวจสอบอย่างไรเชิญเลย! แล้วทำไมเขาจะไม่เชื่อถือล่ะ? ถ้ามันเชื่อถือนะ มันก็พูดกันเข้าใจได้ใช่ไหม? นี่มันก็ไม่เดือดร้อน เห็นไหม

เราจะบอกว่าน้ำท่วม ทุกอย่างนี้ทุกข์ไหม? ทุกข์ แต่เวลามันทุกข์ใจ ทุกข์ใจว่าเรานี้ทุกข์ยาก แล้วทำไมคนอื่นไม่ทุกข์ยากแบบเรา กายก็ทุกข์ยาก ความเป็นอยู่ก็ทุกข์ยาก หัวใจก็หวั่นไหว หัวใจจะฟังใครไม่ได้เลย ไร้ใจใครไม่ได้เลย ต้องช่วยกันเอง ช่วยเหลือตัวเอง นี่มันเกิดจากเพราะอะไรล่ะ? เกิดจากพฤติกรรมที่ทำๆ กันมาไง ทำจนเขาไม่เชื่อถือ พอเขาไม่เชื่อถือขึ้นมาแล้วจะไปบอกให้เขาฟัง ให้เขาเชื่อถือ เขาเชื่อถือไหม? เขาไม่เชื่อถือ นี่ไง

แต่ถ้าเป็นธรรมนะ อำนาจโดยธรรมมันถูกต้องดีงาม ถ้าอำนาจโดยธรรมถูกต้องดีงามอย่างไรเขาก็เชื่อถือ มันทุกข์ก็ทุกข์ด้วยกัน สุขก็สุขด้วยกัน มีอย่างไรก็มีด้วยกัน เรามีด้วยกัน เราจนด้วยกัน เรากินด้วยกัน เราอยู่ด้วยกัน นี่ถ้าความเสมอภาคมันมีแล้วมันไว้ใจกันได้ เวลาครูบาอาจารย์ของเราตายแทนกันได้ หลวงตาท่านพูดบ่อยนะ ท่านบอกว่า

“ถ้าท่านสละชีวิตของท่าน เพื่อให้หลวงปู่มีชีวิตต่อไป ท่านเสียสละทันที”

ท่านพูดบ่อย ว่าถ้าท่านเสียสละชีวิตของท่านได้ เพื่อให้ชีวิตของหลวงปู่มันยังดำรงธาตุขันธ์ต่อไป ท่านยอมเสียสละชีวิตทันที แต่มีมันทำไม่ได้ มันทำไม่ได้ เห็นไหม ฉะนั้น หลวงปู่มันท่านหมดอายุขัยของท่าน ท่านก็นิพพานของท่านไป หลวงตาท่านหมดอายุขัยก็นิพพานของ

ท่านไป เวลาหลวงตาท่านพูดอย่างนี้ทุกคนก็จะทำตามๆ ไม่ได้หรอก ความจริงใจ ความรู้ภายใน มันไม่เหมือนกัน ถ้าความจริงใจมันเหมือนกันนะท่านรับรู้ได้ ท่านรู้ของท่านได้ ท่านรับรู้ของท่านได้ เห็นไหม

นี่ความลงใจ แม้แต่เสียดสละชีวิตเพื่อให้ครูบาอาจารย์มีชีวิตอยู่ เรายังเสียดสละกันได้เลย เพราะหัวใจมันยอมรับ มันลงเต็มทีไง ฉะนั้น ถ้าโลกมันได้แบบนี้ะเราจะมีสุขมาก ถึงมันจะทุกข์ขนาดไหน เราก็กัดฟันทนกันได้ เพราะมันเป็นวิบาก มันเป็นคราวของมัน มันเป็นกรรมของมัน เห็นไหม น้ำท่วมใหญ่ น้ำท่วมใหญ่มันก็มีของมัน แต่! แต่มีแล้วให้มันเสมอภาคสิ มีแล้วอย่าเอารัดเอาเปรียบกันสิ ถ้าเอารัดเอาเปรียบกันมันทุกข์มันยาก ทุกข์ทั้งกาย ทุกข์ทั้งใจ หวันไหวกันไปหมดเลย

นั่นคุณโลก เห็นไหม แล้วก็คุณธรรม คุณสังคมแล้วย้อนมาคุณตัวเรา เราเอาตัวเราอดให้ได้ เราตั้งใจเรา เพื่อประโยชน์กับเรานะ นี่ฟังธรรม ฟังธรรมเพื่อเตือนสติ เตือนความรู้สึกรู้จักคิด ความรู้สึกนึกคิดนั้นแหละกิเลสมันอนุสัย แบบว่าเกิดจากความดำริ เกิดจากความคิด ความคิดมันมา นั่นแหละมันมีมา เราตั้งสติแล้วแก้ไขของเรา เพื่อประโยชน์กับเรานะ เอวัง